

Jak věrní a poslušní stavové moravští podají Vašemu c. k. Veličenstvu k samkei, již vyžaduje základní zákon, příslušné předlohy o zastoupení měst a venkovských obcí, na nichž se již pracuje, tak stavové moravští také pilně toho dbají, aby veškerým přáním země, jež směřují k podporování shora vytknuté úlohy a k založení svobodného zřízení konstitučního, vyhověli a je nejvyššímu schválení předložili. Stavové moravští budou tudíž vždy podporovati též zachování přátelského, pevného svazku s královstvím českým, jež sprízněno jest s Moravou stejnou národností a stejnými jazyky, pokud tím nehrozí nebezpečí neodvislosti Moravy.

Račítež Vaše c. k. Veličenstvo v tomto nejpoddanějším přednesení shromážděných věrných a poslušných stavů moravských přijati vyjádření smýšlení obyvatelů moravských, kteří s důvěrou čekají na dobu, kdy Vaše c. k. Veličenstvo co nejbližším prohlášením obecné konstituce vlasti utvoří pevný svazek, jedině toho schopný, aby objevující se snahy provinciální spojil v jedno ku společnému blahu Rakouska velkého, svorného a svobodného. Dáno v Brně dne 14. dubna 1848.

(Jindřich Dvořák, Moravské sněmování roku 1848-49. Telč 1898, s. 94-97)

7.

1848, 16. duben

Národnostní poměry na Moravě a ve Slezsku před volbami do Frankfurtu

Drahy příteli!

Těch posledních 10 dní jsou nejnepokojnější a k tomu nejbolestnější z mého života. Spravedlivá naše národní věc zde ve Slezsku, ano i po celé Moravě přesmutně stojí. Pišu Vám, abyste stav věci poznali a podle toho moudře jednali.

O Brně, Holomouci a Opavě je Vám známo, že zde německá strana vítězně stojí a že hrstka národně smejšlejících pod hrozným terorismem ani se hnouti nemůže. Kdybyste věděli, co se mnou už dělali a jak mně při každé příležitosti sočejí, protože jen národní věc jsem zastával. Že profesorů Helceletovi a Hanuši v Holomouci kočičí hudbu udělali, ano že je i z města ta vyhnati chtějí, bude Vám známo; snad také z Brna, že prof. Šemberovi se shozením z profesury a Bůh ví čím vyhrožují, že Klácel z města se vzdá liti musel atd. Neméně však smutně to vyhlíží ve všech našich městech. Všude jsou úředníci buď Němci, buď německy smejšlející a ti jsou u lidu ještě v úplné moci. To by však ještě nebylo nepřemožitelné. Ale v každém z našich měst jsou zámožnější a za vzdělanější platící měšťané ti největší protivníci naši. Oni se skoro stydí moravsky mluvit, nýbrž ve všem s

ro německou stranu vyslovují. Ostatní lid je buď docela netečný, anebo probudil-li se už málokdo, líbí se mu více to, co se těm zámožnějším líbí. Jenom v některých městech je hrstka milovníků mateřského jazyka a ani těch nemůže se řícti, že by probuzení vlastenci byli. Takový je mezi těmi hrstkami vždy jen jeden nebo jsou dva tři. Když ti chtěli nyní na naše vybidnutí oučinkovat a ostatní lid probuzovati, byli od svých vlastních krajanů, ano - co nejbolestnější jest - i od oných milovníků mateřského jazyka nerozumnými a přepiatými pojmenování a vysmání. - Srdce mi krvácí, když takovou hanbu o svých krajanech psáti musím, ale především se nyní jedná o holou pravdu. Že však to pravda jest, vím nejen z bolestné zkušenosti, nýbrž i z dopisů z mnohých stran od posledních dní. Zde v Opavě už všickni prvé tak nazvaní vlastenci nosejí buď dobrovolně, buď ze strachu německé barvy a jenom já jediný stojím na pranýři před hanebným posměchem Němců. Z mého rodného města Přerova mám zprávu, že tamnější národní obránci německý praporek dali; můj bratr se vyřknul proti tomu, ale sami šosáci něšťané se mu jako bláznovi vysmáli. Stejně smutné zprávy mám i z Prostějova a z Kroměříže. Že to i v jiných moravských městech lépe nevyhlíží, jsem o největším jich díle přesvědčen. - A co chcete s naším venkovem začítí! Já ho znám a nedoufám od něho nyní nic. V některých dědinách, kde totiž nějaký vlastenec nějaký čas žil, jsou buď jeden, neb dva napolo probuzení; to však je jen v málo dědinách a co by měli ti začati, kdežto ostatní docela neteční jsou a té věci, kdyby se jim nevím jak vyložila, hned nepochopějí. Něco jiného by bylo, kdyby si na městech dobrý příklad bráti mohli, ale tu jen špatný vidějí. A vůlec v naší Moravě najdete jich ještě velmi málo, kteří by něco pro své přesvědčení podstoupiti chtěli. Kdyby však i vše podstoupiti hotoví byli, nemůže přece nikdo, kdo stav věci zná, rázněji vystoupiti, protože by u vlastních rodáků jen posměch utržil a protože by lid selský, jak by poznal, že z věci té nějaké nepokoj by povstati mohly, sám by se proti vlastencům obrátil, neboť největšímu dílu z nich pokoj nade všecko jest. Naproti tomu mají u nás Němci všechny výhody na své straně. - Rač tedy - drahy příteli - věc tu tam, kde toho třeba, k rozvážení sděliti. Od Moravy se nyní, pokud ta rozjitřenost trvá, nedá pranic očekávati. O Slezsku ale ani mluvití není hodno.

Mne nejvíce bolí, že mně ruce ze všech stran tak svázané jsou, že se ani hnouti nemohu. Pod nejhorší Sedlnickýho policií nemohli jsme býti tak střeženi my vlastimilové na Moravě, jako nyní po obdržené svobodě od nepřátelů jsme. Ačkoliv jsem já ničím, leda neohroženým slovem a dopisami pro náš lid neoučinkoval, špehují nepřátelé přece na každý krok můj, vědí o každém mém dopisu, který pošlu neb obdržím, ano k tomu je to neštěstí, že dr. Dietrich, v jehož kanceláři zde jsem, jeden z našich nejhlavnějších nepřátelů, v mém rodném městě Přerově má za přítele tamnějšího syndikusa Pable z Heinzendorfu, krajana svého a Němce. Tomu dopisuje, aby dal na každé hnutí mého bratra a mého přítele mlynáře Špačka pozor, a to plní nejen syndikus s celou svou starou mocí, nýbrž i mnozí jiní mu pomáhají.

Právě nyní jsem obdržel zase list z Přerova, který tamnější stav znovu smutně líčí. Nejen místní ouředníci, nýbrž i krajští komisaři jezdějí a napomínají lid po dědinách, aby se varoval mlynáře Špačka a ještě někdo, že ti budou v krátkce zatknuti. O mně a mém bratru se tam také úředníci vjadřují, že bude se v krátkce viděti, co se s námi stane.

Takové smutné zprávy také odjinud slyším. Já jsem zde v mém vychovatelském postavení ještě na nějaký čas vázán. Potom se větším dílem do Brna obrátím. Mezi tím časem pochybuji, že bych co nejmenšího zde oučinkovati mohl, protože mně zde i samí přáteli zradili a lidi, jenž se jindy za vládku tímle vydávali, nepřátelsky proti mně vystoupili. Považujte mně jako uvězněného v nějaké pevnosti. A za co? Za pouhé přání a pérem zastávání věci svaté pro celou zem prospěšné.

K tomu chápám s ouzkostí po každé zprávě o Vás a naší záležitosti v časopisech a jsem od samé bezčinné starosti skoro nemocen. Krásný příklad už položili výteční mužové pražští, ale nepřátelé naši se nyní se vši silou pozdvihnou. Nebylo-li lépe na tom, co ste drželi, ustáti a toho hájiti než v nebezpečnosti velké ztráty se pouštěti? Odpusťte svědomitá slova má. Dej Bůh, by všecko k blahu našeho národa se ukončilo.

K tomu smutnému stavu našich věcí přichází zde mnoho jiného smutného. k. p. stříbrných peněz zde skoro už ani není vidět, vyměnění nedostane nikde; a potom nepřátelé všecko nám připisují před fanatickým lidem.

S Bohem líbá Tě

Tvůj přítel
dr. K.

19. 4. 848

Přijati nesmím z Prahy nic. Jsem přesvědčen, že kdyby na mne nějaký balík přišel tam odtud, že by mne zdejší snad zabíti přišli.

(Dopis dr. Jana Kozánka z 19. 4. 1848. Cit. dle Otakar Odložilík /ed./, Dva listy Dra Jana Kozánka z roku 1848. ČMM 50, 1926, s. 686-688)

8.

1848, 24. květen

Stížnosti a požadavky dělníků kartounek

ŽÁDOST NEŠŤASTNÝCH TISKAŘŮ

(S vysvětlivkami)

1. Aby byla jen jedna mašina, a sice ta, kterou pánům fabrikantům císař František r. 1819 povolil, nejsouc dělníkům ku skáze, kteráž buď jednu barvu natiskuje aneb dotiskuje, a co lidská ruka dokázati nemůže.

Páni fabrikanti mají nyní takové stroje, jenžto 2, 3, 4 i 5 barev natiskují. Válcová mašina třibarevná odhání 110, pravíme sto deset tiskařů, a když jeden ke druhému i zl. stř. denně vydělal, tedy fabrikant má už měsíčně 3300 zl. stř. menšího vydání, a odrazíme-li kapitál za mašinu položený a vydaj za správu měsíčně 300 zl. (což velmi mnoho jest), tedy čistého užítku jen jedna válcová mašina 3000 zl. stř. měsíčně a 36.000 zl. stř. ročně fabrikantovi nese. Některý fabrikant 8 až i 10 mašin takových má. Kdosi postavil 10 takových mašin, měl ročně 360.000 zl. stř. čistého užítku, zato ale 1000 lidí ztratilo svůj chléb. Kdo tu činí a kdo trpí křivdu? Pomáhá se tu k obecnému dobru, když se tolik lidí do bídy a trampoty uvrhuje?

2. Mimo stroje válcové mají ještě fabrikanti ruční mašiny neboli tak zvané p e r o t i n y , a těch mají po dvou, po třech. Tyto stroje konají práci, kterou my tiskaři lehce vykonávati můžeme, pročez na tom stojíme, aby zcela odstraněny byly.

Každá perotina 5-8 tiskařů od vydělku a obživy denně odhání. Každá fabrikantovi 1200 až 1500 zl. stř. zato čistého užítku ročně nese. Fabrikanti se vymlouvají, že kdyby nebylo mašin, že by kolik tisíc lidí bylo nešťastných! To ale makavá lež. Mašinami i nádeníky vytlačili. Kde dříve 50 mužů co prádelníci dělalo, nyní to mašina buben se čtyřmi muži vykonává. Buben je veliká prádelna. Dříve byli u 1 kotle 2 dělníci, nyní jest u 3 kotlů jenom 1. Nádeník měl denně 55 kr. v. č. Co zase tu fabrikantovi do kapsy přibude a co zase lidí svou výživu ztrácí? Pokud mašin v fabrikách nebyvalo, 3 a 4 kráte více lidí dělávalo.

Rytcové neboli gravéři mohou opět mnozí z nich vzorkáři (Formstecher) býti, jakož dříve bývali, a učení gravéři jimi zůstanou, protože se mašiny zcela nevylučují. Dále, kde jindá 20 holek pracovalo, nyní 1 holka se strojem s t ř í h a v n í k e m (Scheermaschine) zrobí. Tedy komu prospívají mašiny, občanstvu či fabrikantovi? Pak se fabrikanti vymlouvají, že bez mašin tkalci nebudou míti práce. To je nesmyslná, pošestilá lež. Při stolku pracujícím tiskaři 135lokenní kusy (Kaliko) nedávali andělé z nebe, museli je také tkalci tkáti. K ruce jednoho tiskaře 3 i 4 tkalci pracovati musejí, protože 3 - 4 kusy za den otiskne. Když tedy 100 tiskařů ve fabrice pracuje, přes 300 tkalců pro ně pilně tkáti musí i 50 nádeníků zaměstnáno jest. Mašinovou praktikou se statisíce do pytlíku mamonáři hrnou a tisíce lidí bídou a hladem umírá, a to je lidskost 19. století!

3. Žádáme naši starou míru při kusech, totiž 72 loket při tom samém platě, kdežto jsme až po tu dobu 135 loket v kuse měli.

Nejlépe byť bylo, kdyby se plat od lokte určil, ať si fabrikant má kus, jak chce dlouhý. To by se nikomu nekřivdilo.